

לפרשת ויחי – תשע"ב

ביקש יעקב לגלות את הקץ

אהרון ונדרולדה

את מועד הקץ לא גילה, אבל התנבא על העתיד

"ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים".
דרשו חז"ל במסכת פסחים (נו.) " אמר רבי שמעון בן לקיש:...ביקש יעקב לגלות לבניו קץ
הימין, ונסתלקה ממנו שכינה. אמר: שמא חס ושלום יש במטתי פסול, כאברהם שיצא ממנו
ישמעאל, ואבי יצחק שיצא ממנו עשו. אמרו לו בניו: שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד. אמרו:
כשם שאין בלבך אלא אחד - כך אין בלבנו אלא אחד.
ממה חשש יעקב?

מסביר הרב חרל"פ בספרו "ממעני הישועה" (עמ' ר"ד):
"בשעה שבקש יעקב לגלות את הקץ, נתגלגל לפניו הדור האחרון שבעקבתא דמשיחא על כל
החוצפא וההפקרות שלו ונזדעזע עד שנסתלקה ממנו שכינה..."
חז"ל במשנה בסוף מסכת סוטה תיארו את הצפוי בעקבתא דמשיחא – "בְּעֵקְבוֹת מְשִׁיחָא
חֲצָפָא יִסְגָּא... וְחֻכְמַת סוֹפְרִים תִּסְרַח, וְיִרְאֵי חֲטָא יִמְאָסוּ, וְהֶאֱמַת תְּהָא נְעַדְרַת. נְעָרִים פְּנֵי
זְקֵנִים יִלְבִּינוּ, זְקֵנִים יַעֲמְדוּ מִפְּנֵי קְטָנִים. (מיכה ז) בְּן מִנְבֵּל אֵב, בֵּת קֵמָה בְּאֵמָה, כָּלָה
בְּחֻמוֹתָהּ ... פְּנֵי הַדּוֹר כְּפְנֵי הַקְּלָב".

יעקב, כשראה זאת ברוח קדשו נזדעזע וחשש שמא ישא יש פסול בזרעו.
"אולם בניו השיבו לו – " כשם שאין בלבך אלא אחד - כך אין בלבנו אלא אחד", שעם כל
הירידות הנוראות, בלבם הם קשורים בקשר נצחי ומתיחדים עם האחד האמיתי ובזה – אין
הבדל בין האבות לבנים, וכל אחד מישראל בפנימיות לבבו קשור עם האחדות העליונה, ממש
כיעקב אבינו.

ימי עקבתא דמשיחא הם כה קשים, עד שחז"ל גזרו: "תיפח עצמן של מחשבי קיצין",
אחד ההסברים להעלמת הקץ הוא, שאילו היה הקץ נאמר בפירוש, לא היה אפשר לזרז את
הגאולה; והרי יסוד גדול הוא האמונה: "זכו - אחישנה, לא זכו - בעיתה", כלומר, שאם נזכה,
נוכל להביא את הגאולה קודם הזמן שנקבע לה. אבל אילו היה נאמר בפירוש, הייתה
הגאולה חייבת לבוא רק אז ולא קודם לכן. לכן אין רשות לגלות את הקץ, ומכיוון שהוא לא
נתגלה בעולם-הזה, אין הוא מכריח את המציאות, וכך הדבר נתון בידינו.
למרות האיסור לחשב את הקץ, אנו מוצאים כי באותה הסוגיה בתלמוד, חישוב חכמינו קצין,
ואף הרמב"ם, האוסר גם הוא לחשב קיצין, מביא חשבונות משלו. את ההסבר לכך יש למצוא
בנימוק שנתנת הגמרא: "שהיו אומרים, כיוון שהגיעה עת הקץ ולא בא, שוב אינו בא". מכאן
נראה, שנושא חישובי הקיצים אינו חד-משמעי, אלא תלוי בנסיבות: כשיש חשש שקץ שלא
יתגשם יערער את האמונה - הדבר אסור; ואולם כשעם-ישראל נמצא בשפל ואנשים נתפסים
לאמונות-הבל - יש מקום לאמירת קץ, כדי לעורר בעם תקווה לגאולה ולטעת תחושה
שהגאולה קרובה.

ואולם יעקב כן גילה לנו את העתיד בברכותיו את בניו. אמנם הוא לא גילה לנו בדיוק מתי
המשיח יבוא, שכן אלוקים מנע ממנו לעשות כך, ברצותו להבטיח שמצב הגלות יהיה מושלם
והעם יזדכך לקראת גאולתו.

דעת זקנים בעלי תוספות, בפרשם את הפסוק: "לא יסור שבט מיהודה" (בראשית מ"ט, י')
ממחשים בברכת יעקב את יהודה את הנבואה על העתיד: עד כי יבא שילה - עד שיחרב
משכן שילה יבא לשון חרבן כמו לא יבא עוד שמשך וה"פ לא יפרח ולא ינץ מלך ביהודה עד כי

יטוש משכן שילה וכן הוא אומר ויטש משכן שילה וסמיך ליה ויבחר בדוד עבדו. ד"א לא יסור מלכות מבית דוד ליתנו לאחר כמו שסר משאול עד כי יבא שילה מלך המשיח וכ"ש כשיבא משיח שהרי משיח בן דוד הוא ונמצא שלא יסור לעולם והה"ד ונאמן ביתך וממלכה עד עולם וכתוב וחסדי לא אסיר מעמו כאשר הסירותי מעם שאול ד"א לא יסור שבט מיהודה שלא ימלוך על כל ישראל עד כי יבא שילה כלומ' בשכם שנתחלקה שם המלכות ושילה ושכם היו קרובים זה לזה כדכתיב בין שילה ובין שכם ולכך נקט שילה ומ"מ ולו יקחת עמים לאחר שנתחלקה המלכות. ד"א לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו עד כלומר לעולמי עד כי יבא שילה שהרי יבא משיח שהוא משבטו.